

Copyright foto

Slapende akkerbouwreus Oekraïne zoekt houvast

De productie opschroeven van 50 naar 100 miljoen ton graan per jaar lukt Oekraïne desgewenst in één enkel seizoen. Aan infrastructuur ontbreekt het ook niet. De voormalige Sovjet-kolchozen ontberen vooral bestuurlijke stabiliteit.

Een colonne gloednieuwe combines van Wit-Russische makelij rijdt over de snelweg van Kiev naar Odessa aan de Zwarte Zee. De voormalige graanschuur van Europa belooft ieder voorjaar opnieuw een tijd van economische voorspoed. Honderdduizenden hectares lössgrond met veel organische stof, soms meters diep, maken van de voormalige Sovjet-republiek een slapende reus op het gebied van de graanteelt.

Met weinig kunstmest en nauwelijks bestrijdingsmiddelen kan het Oekraïense land gemakkelijk vijf ton tarwe van goede kwaliteit per hectare opleveren. Op jaarbasis zo'n 50 miljoen ton, afhankelijk van de markt- en de weersomstandigheden. Ter vergelijking: de

Europese Unie produceert jaarlijks 300 miljoen ton. „We kunnen de productie gemakkelijk verdubbelen. Misschien wel tot 150 miljoen ton op jaarbasis”, vertelt Andrej Dykun. Hij beheert een agrarisch advies- en organisatiebureau – RealUkraine – in de stad Uman. Dat ligt aan de snelweg, precies tussen Kiev en Odessa in. Zijn broer Lyobomir en hij spreken goed Engels. Ze laten geïnteresseerde boeren uit Nederland graag zien wat de Oekraïne te bieden heeft.

Goede infrastructuur

De productiemogelijkheden zijn enorm en de infrastructuur valt niet tegen langs de 400 ki-

bijzaak, al zijn de 800 dieren op dit moment veel geld waard. De voormalige minister van landbouw verschaft Agro Lider kapitaal en behartigt, namens de communistische partij, de belangen van het bedrijf in het Oekraïense parlement.

Aardappelen

Het bouwplan op Agro Lider bestaat uit 800 hectare winterarwe, 700 hectare wintergerst, 40 hectare zomergerst, 600 hectare snij- en korrelmaïs, 260 hectare erwten, 550 hectare sojabonen en 240 hectare zonnebloemen. De rest van het areaal is begroeid met luzerne en gras.

Aardappelen teelt de onderneming niet. Dat vergt grote investeringen in het machinepark. Bovendien zijn de omstandigheden in het noorden van de Oekraïne gunstiger. Daar valt meer regen en is de grond zanderig, waardoor de oogst zekerder is. Toch wil Agro Lider het komende jaar met de aardappelteelt beginnen. De prijzen zijn goed en de 50 miljoen inwoners zijn verslaafd aan aardappelen. Andrej Dykun: „Iedere Oekraïner heeft een garage met drie verdiepingen. De bovenste is voor de auto, de onderste verdieping is bedoeld als vluchtruimte bij een eventuele kernramp en de middelste is puur voor de aardappelopslag.”

De suikerbietenteelt is op Agro Lider afgeschreven, al zijn er wel fabrieken die bietsuiker winnen. Brazilië bepaalt de prijs van suiker op de wereldmarkt. Op een niveau dat niet rendabel is, zelfs niet op de vruchtbare vlakten van de Oekraïne. Suikerbieten kun je ook niet opslaan, zoals graan en aardappelen, en in de meest gunstige tijd van het jaar tegen de hoogste prijs leveren, vertelt de bedrijfsleidster.

Graan en soja

1500 hectare graan is de kern van het bouwplan. Bij een opbrengst van twee ton per hectare zijn de kosten gedekt. Bij een opbrengst van drie ton wordt er winst gemaakt en bij vijf ton is het echt lucratief. Afhankelijk van de marktomstandigheden wordt er meer of minder geïnvesteerd in kunstmest en gewasbeschermingsmiddelen.

Soja is een goed alternatief voor de teelt van wintergraan. Als die teelt mislukt, door uitwinning of een slecht voorjaar, wordt er zomergerst gezaaid. Of nog later in het seizoen soja. Sinds eind maart draaien de zaaimachinecombinaties op de kolchoz vrijwel fulltime, 20 uur per dag. Het graan zit overal in de grond en kleurt de velden groen. Ook het maïszaad en de sojabonen gaan erin.

Goede trekkerbestuurders die hun verantwoordelijkheid nemen verdienen tot wel 1000 euro per maand. Voor Oekraïense begrippen een (platteland)topsalaris. De mensen die minder verantwoordelijk werk willen of kunnen doen, moeten het met veel minder stellen. Meer dan 200 euro per maand zit er voor hen niet in. Ze liggen op een platte wagen te dutten in de zon of openen en sluiten plichtmatig de toegangspoort tot de kolchoz.

Gigacoöperatie

Een eindje verder naar het zuiden, langs de snelweg van Kiev naar Odessa, bevindt zich de kolchoz Raiz Agro. Daar is het een soortgelijk

verhaal. De allergrootste tractoren en machines met werkbreedtes tot meer dan 20 meter zijn er aan het werk. Volgens de bedrijfsleider zouden zelfs de Amerikanen er nog van onder de indruk zijn.

In een tientallen meters lange graanschuur met een enorme inhoud zuivert personeel dag in, dag uit graanvoorraden. Op het vele tientallen hectares grote industrieterrein staat een compleet machinepark te verroesten. Apparatuur uit de tijd van Stalin, zo te zien. Raiz Agro is een onderdeel van een landelijke coöperatie die niet minder dan 136.000 hectare grond in beheer heeft. Verspreid over kolchozen in het hele land, die tot 10.000 hectare grond in beheer hebben. De boekhouding wordt centraal aangestuurd vanuit een kantoorpand in Kiev. „Het ontbreekt coöperaties van kolchozen aan overzicht”, vertelt Andrej Dykun. „De directies moeten zelf het overzicht en de controle kunnen behouden. Mogelijk dat verregaande automatisering en precisielandbouw oplossingen bieden. Nog veel belangrijker voor de Oekraïne is marktmacht. Technisch zijn we al tot veel in staat, de vermarkting gebeurt echter niet gezamenlijk. Helaas! Er is huiver voor collectiviteit na die tientallen jaren van Sovjet-overheersing. Als we een vuist maken speelt Oekraïne in de graanteelt wereldwijd een voornamelijk rol. Brazilië domineert en dan komt de Oekraïne.”

Grensland

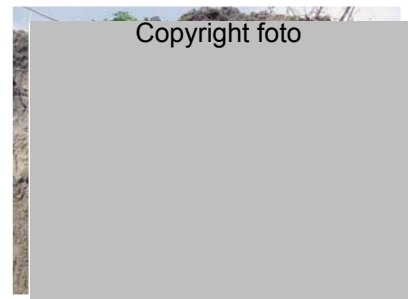
Oekraïne is politiek instabiel. Afhankelijk van de kleur van de regering wordt een zeer liberaal beleid gevoerd en grenzen opengezet of reguleert de overheid de markteconomie die lijkt op de planeconomie die de Sovjet-Unie hanteert. Oekraïne betekent 'grensland'. Ingeklemd tussen de EU en Rusland.

Het grensland is overigens groot en machtig genoeg om zelfstandig zijn weg te gaan. De ligging aan de Zwarte Zee en de gasleidingen die dwars door het land lopen om Europa met de energievoorraden van Rusland te verbinden, zijn cruciaal voor beide grootmachten. Daarom kunnen de handelsafspraken per jaar wisselen, al heeft Oekraïne zich wel gecommiteerd aan de wereldwijde handelsafspraken in WTO-verband. Denk aan de exportstop van graan in 2007, toen de prijzen over de hele wereld tot extreme hoogte stegen.

Oekraïne liet de revenuen, om een voor Andrej Dykun onverklaarbare reden, aan zich voorbij gaan. Verhalen over corruptie doen de ronde. Sensatie of werkelijkheid? Worden ambtenaren op het hoogste niveau te kust en te keur omgekocht? Werkt het bedrijfsleven volop met smeergeld? Bewezen is er niets.

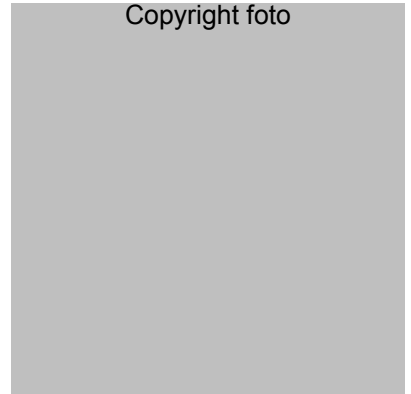
Zeker is dat Nederlandse investeerders niet in de Oekraïne kunnen komen winkelen alsof ze in de supermarkt zijn, zegt Andrej Dykun. „De Denen pakken het veel beter aan. Die zijn kalm en rustig, nemen de tijd en hebben respect. Wie investeert in kolchozen heeft draagvlak onder de bevolking nodig. Zij bezitten het land. Dat wordt niet verkocht, alleen maar verhuurd. Het succes van de Nederlander Huizinga - een Groninger dokterszoon die 10.000 hectare land huurt en jaar op jaar in samenwerking met de lokale bevolking uitbreidt - is een uitzondering. Wie organiseert straks de landbouw in de Oekraïne? Dat is de grote vraag. De Russen? De Arabieren? Europeanen? Of houden de Oekraïners de graanschuur van Europa zelf in bezit?”

► Chernozem of Zwarte aarde is zeer donkere grond, rijk aan organische stof, die zich in löss heeft ontwikkeld, in een betrekkelijk regenrijke steppe of bossteppe.

Copyright foto

► Land klaarmaken en zaaien in één werkgang.

Copyright foto

► In de dorpen is de tijd stil blijven staan. Paard en wagen en koeien en geiten aan de ketting zijn er de normaalste zaak van de wereld.

Copyright foto

SNEL ZAKEN DOEN IN OEKRAÏNE ONMOGELIJK

Het Nederlandse ministerie van LNV helpt het Nederlandse bedrijfsleven, investeerders en boeren graag op weg in de Oekraïne. Vanuit het kantoor van de ambassade in Kiev volgt Meeuwes Brouwer namens het ministerie de beleids- en marktontwikkelingen, probeert hij de bilaterale samenwerking tussen Nederland en Oekraïne te bevorderen, en behartigt hij de belangen van het Nederlandse agrarische bedrijfsleven. Fytosanitaire eisen aan zaaizaad en pootgoed zijn onderwerp van gesprek. Brouwer attendeert boeren graag op de mogelijkheden die de Oekraïne biedt, al maakt de financiële crisis het ondernemen nog moeilijker dan het al was. Brouwer: „Het is mijn taak om een objectief verhaal te vertellen. Door de crisis reguleert de overheid de economie iets meer dan vroeger. Er gelden minimum- en maximumprijzen voor bepaalde landbouwproducten. Regelmatig veranderen de invoertarieven, wordt er een exportstop afgekondigd en worden er producten opgekocht. Bovendien is importeren minder aantrekkelijk geworden door de waardedaling van de grivna ten opzichte van de euro.” Toch heeft Brouwer vertrouwen in de toekomst. Vorig jaar is Oekraïne lid geworden van het wereldhandelsoverleg (WTO) voor vrijhandel, en er vindt ook overleg plaats om met Europa om tot een vrijhandelsakkoord te komen. Brouwer: „Op dit moment is het voor het Nederlandse bedrijfsleven moeilijk om contracten af te sluiten. Maar het is goed om je gezicht te laten zien. Je kunt alleen zaken doen als de mensen je kennen. Zo werkt dat in de Oekraïne. Ineens op komen dagen, je voorstellen en direct handel drijven werkt niet.” De teelt van de grote akkerbouwgewassen biedt volgens Brouwer meer perspectief dan de veehouderij. „Oekraïne beschikt over 40 miljoen hectare zwarte aarde, zeer vruchtbaar. De veevoedergrondstoffen groeien in de eigen achtertuin, net als in Brazilië. Bovendien telt het land bijna 50 miljoen inwoners. Een grote en voortdurend groeiende thuishmarkt.”